

۲۰۱۵/۱۲/۳۰

پوهندوی آصف بهاند

تکنالوژي په لنډيو پسي کليو ته ځي

لنډی او د لنډيو د ثبتولو ستونزه

پنځه لسمه برخه

لنډی له کليو، کورونو، کمرونو، غرونو، ګرنگونو، بامونو او ګودرونو نه، له خولو نه او له سڼو نه قلمونو، کتابونو، بڼوونځيو، پوهنځيو، نورو سيمو، هيوادونو، کمپوترونو، فيسبونو، ټويټرونو او نوي تکنالوژي ته پل کيښود، د هغو په لمونو او کورونو کې يې ځان ته کور او ځای جوړ کړ، خو اوس دا دی داسې وخت راغلی چې تکنالوژي ورپسي ګرځي، د لنډيو اصلي کور ته: کلي ته، ګودر ته، غرونو، ګرنگونو او کروندو ته په لنډيو پسي ځي او لنډی لټوي او خوندي کوي يې.

د لنډيو د مقالو په دې برخه کې به په داسې يوې مستندي بيلګې وغږيرو چې د يو کلي په يوه کرونده کې د نوي تکنالوژي په يوې پرمخ تللي وسيلې، يعنې موبایل باندې لنډی ټولې نړی ته بنودل کيږي او تر غوږونو پورې رسول کيږي او په دې ډول له پو پناه کيدو نه ژغورل کيږي.

لنډی له بام، پښاوي، پولې، پټي، غره، کمره، باغ، کروندې او ګودر نه راپيل او اوس په کمپيوټر او فيسبوک کې له خلکو سره خبرې کوي او د نوي تکنالوژي نوي نومونې او اصطلاحات په خپله لمنه کې رانغاړي. دې موضوع ته

انجنير صاحب زهير شينواري په خپله فيسبوک پاڼه کې د لنډيو له نويو نمونو سره **داسې** اشاره کړې ده:

«زموږ کلاسيک او معاصر ادب!

که کلاسيک ادب مو له بهرنيو کلمو لکه: شکوه، غماز، رقيب، چشمان، ګريبان، زلفان، بيابان، ما ه تابان، ريگستان، شراب، ساقي، ميکده ... ډک دی، نو معاصر شعر ته مو بيا د نوي تکنالوژي د کلمو لکه: سکرين، فيسبوک، ډسکټاپ، ډيپليټ، مسنجر ... لوي سيلاب هم را روان دی.

لکه:

حال مې د زرګي درته د سکرين پر مخ دروليره
زړه مې درليره خو په فيسبوک کې دا سيستم نه و

خوشالی ټولې مې (DELETE) شوي

اوس په زرګي د پار غمونه (SAVE) کومه

د غمازانو بېټري LOW شه

ماته هر وخت د غم (MISSCALLY) راګوبنه

دومره غمونه دې را (SEND) کړل

زما د سترګو په (INBOX) کې نه راځينه

د پاڼو شميره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پاڼوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

ياره د مخ (SCREEN) راښکاره کړه
ستاسو کوڅې ته په (BLUETOOTH) راغلی يمه

ياره ("PICTURE") دې رانه وړان شو
د زړه (FOLDER) ته مې ("FORMAT") ولگيدنه

پورتنۍ لنډۍ مې د انټرنېټ نه را اخيستي دي.»

چې دا لنډۍ به له دې نويو لغتونو سره څومره د عامو خلکو له پاره د پوهيدني او منلو وړ وي، دا وخت او آزموينو ته اړتيا لري. ما د لنډيو د مقالو په يوه برخه کې ويلي وو چې:

«د لنډيو تکاملي سیرته که وکتل شي ليدل کيږي چې پخوا به مين او درد ليدونکي بنده خپل درد او غوښتنه د لنډۍ په جامه کې ويله، غره، ځنگله، ديواله او کمره به اوريدله او ډير لرې به د چا په ذهن کې خوندي شوه؛ خواوس چې کوم مين او دردمن خپل درد او غوښتنه مطرح کړي، قلم، کاغذ، کتاب، راډيو، تلويزيون او کمپيوټر کې ثبتيدای شي او تر ټولو پورې په يوه لنډه شيبه کې رسېږي. له زړه او ذهن نه کاغذ ته، بيا د نورو خلکو غوږونو ته، له کلي نه ښار ته، له ښار نه ښارونو او هيوادونو ته او بيا ټولې نړۍ ته، له پټې کليوالي مينې نه د ښار ښکاره عشق او غرونو ته، له ښکاره غرونو نه، ايمل، فيسبوک او کمپيوټر ته. کمپيوټر ته يې چې پښه ورسیده، بيا نوله ضايع کيدونه ژغورل کيږي ... د لنډيو تکاملي سیر داسې دی چې له گودره راغله او په فيسبوک دريدلی ده. ځنگه چې تاريخ ثبتيږي، همداسې لنډۍ هم بايد ثبت شي او د امکاناتو تر ورسه دې د فولکلور د قوانينو په چوکاټ کې دا کار ترسره شي.»

لنډۍ خو له کور کلي را و وته ښاري او کمپيوټري شوه، خو اوس داسې هم شوي او کيږي چې کمپيوټر په لنډيو پسې کلي، گودر او کروندې لټوي، را ټولوي يې او په خپله حافظه کې يې تر مينه والو لوستونکو اوريدونکو او ليدونکو پورې رسوي.

دا د ټولني د هر لوستي او منور غړي دنده چې د خپل کلي کور، ښار يا کوڅې په هر موقعيت کې چې وي، د هر چا له خولي چې له مازې نوې لنډۍ اوري يا د دوی په نظر نوې ورځې، هغه له لاس لرلو امکاناتو (قلم کاغذ، کمپيوټر، آيډ، موبایل) نه په استفادې سره ثبت او د خپلې فيسبوکپاڼې له لارې دي، خپلو ملگرو سره شريکه کړي. دا کار په يوازېتوب هم شوی دی او کيږي او ډير ځلي د سندرغاړو له خولي له موزيک سره يو ځای هم دا کار شوی دی چې ډير موثر واقع شوی دی. دا يې يوه وړه بيلگه ده چې زه يې لنډۍ گزارش ليکمه:

د ۲۰۱۵ کال د جنورۍ په نولسمه نيټه مې د کمپيوټر د خزاني ور پرانست. د خبرونو ډيره سلنه منفي او خواشينونکي وه، د مځکتاب پاڼې مې واړولې. وروسته له يو څو مطلبونو نه مې په يوه واره انځور سترگي ولگيدې. ښه چې ورته ځير شوم ويديو وه، پرې د پاسه داسې ليکلي وو:

«يو څو کليوالي ټپي - شين لغمان

له ښاغلي صالح محمد صالح په مننې»

د ۲۰۱۵ کال د جنورۍ په اتلسمه بزگر صاحب دا ويديو له صالح صاحب نه را پور کړې وه او ما د ۲۰۱۵ کال د جنورۍ په نولسمه ويديو دوه ځلي ښه په مزه وليدله. کلي کور ته لارم، ميدان ښار نرخ او دادل ته لارم او لغمان ته

يې هم بوتلم. لنډۍ مې ورنه ياد داشت کړې او د فيسبوکي دود له مخې مې ښاغلي طارق بزگر ته داسې **کامنت** وليکه:

«بزگر صاحب لومړی له تاسو نه بيا له گران دوست صالح صاحب نه ډيره، ډيره مننه چې دا ويديو او په هغې کې مو دا ټپي تر ما پورې را ورسولې. ډيره، ډيره مننه ځکه چې «بقال» په کلي کې هم سودا خرڅوي، هم ديدونه کوي، ما هم ستاسو په مرسته، لکه «بقال» دوي گټې وکړي: هم مې له سندرې او کليوالي ماحول نه خوند واخيست او هم مې د خپلې يوې مقالې (لنډۍ او د لنډيو د ثبتولو ستونزه) له پاره ښايسته او څو نوي لنډۍ په کې تر لاسه کړې»

په ويديو کې مې وليدل چې اوسنی تکنالوژي تللي او له کلي، کور، پولي، پټي او کروندې نه لنډۍ را ټولوي، د خلکو د زړونو حال راسپړي او غوښتنې او دردونه يې، لرو لرو وطنونو کې نورو ته رسوي. دا سندره د لغمان د يوې شنې کروندې په يوه ټوټه ريبل شوي ځای کې ثبت شوې ده. پر مځکه باندې څو تنه ځوانان ناست دي، يو زلمي،

د پاڼو شميره: له 2 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پټه له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

په خپلو هنرمندو گوتو يې پرته له ضربه دمبوره غروي. زلمی وړ دمبوره په خپلو هنرمندو گوتو نازوي او داسې غرونه ورنه باسي چې د لنډيو سوز نور هم زياتوي.

زلمی د وړې لنډۍ دمبورې له غږ سره د لنډيو په تلفظ سره خپل سوځنده زلمی غږ يو ځای کوي او هر اوريدونکی، ليدونکی يې چې د زړه په غورو واوري، په رښتيا چې په يوه کليوالي بې وسه ژوند کې د ډيرو خاورې شوو هيلو خاورې کيدل او نورې ټولنيزې نا خوالې په کې ليدل کيږي.

خدای خبر چې زمور د هيواد په لرو پرتو سيمو کې، د نارينه اوښځينه کليوالو په زړونو کې به نورې څومره نا اوريدل شوي لنډۍ د دوی له ژوند سره خاورې شوې وي او نورې څومره به دغسې کيږي، د همدې اړتيا پر بنا يې دلته بيا په تکرار او ټينگار سره وایم چې:

لنډۍ د هر ډول امکاناتو نه په استفادې سره په هر ډول حالاتو او شرايطو کې چې وي، بايد ثبت کړای شي. يا د کاغذ پرمخ او يا د کمپيوتر په جال کې وا چول شي.

په پاسنی ياده ویديو کې هره لنډۍ او د دمبورې هر غږ په بيا بيا اوريدلو او ليدلو اړزي. په دې ویديو کې چې دا زلمی کومې لنډۍ زمزمه کوي، دغه لاندې لنډۍ يې زما له پاره يا نوې دي او يا هم داسې جالبې دي چې سړی نه شي کولای چې بې پروا وړ نه تير شي:

چې د شيدو لښتې پرې سپور کړي
په اور اخيستي باغ به ونه کړي گلونه

په غنم لو کې دې ځان جوړ کړ
زه خوار به لو کړم که به ستا ديدن کومه

په زنکدن مي را حضور شه
پر خمارو سترگو مي ته کيږده لاسونه

د چا دا به ورته ټينگ شي
په گلابي شونډو د ژبې سر وهينه

يو کال به بل وطن ته لاړ شم
چې د ځوانۍ دور دې تير شي را به شمه

که نصيبونه له ځنگله وای
ما به دا خپل نصيب په اور سيځلی ونه

د پاڼو شميره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

غمونه مه کوه جانانه
غمونه وینه وچوي ځان رنگوبنه

د دې برخې په پای کې دا څو نورې نوې لنډې هم ډالۍ کېږي:

په ډالرو دې اموخته کړم
ما ته دا خپلې روپۍ خوند نه راکوبنه

د دريابونو لامبو زن وم
نصیب مې خوار شو د لښتې اوبه مې ورینه

هیڅ څوک د چا د غمه نه مري
شیرینه یاره چا دروغ ویلي دینه

مسافر تلې، در جگه نه شوم
گیلمن نه شي، زه سلکو نیولې ومه

چې مسافر شوي اوس به څه خوري
په کور دې نه خورل د سرو شونډو سروته

مسافری دې جواړي ده
نه به زما شي، نه به راوړي دولتونه

د پنځه لسمې برخې پای

د پاڼو شمېره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ